

הגדה של פסח

קדש

ורחץ

כרפס

יחץ

מגיד

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויכל, כל דצריך ייתי ויפסח. השתא חבא, לשנה הבאה בארעא דישׂראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין.

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה - כולו מצה.
שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, - הלילה הזה מרור.
שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת, - הלילה הזה שתי פעמים.
שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, - הלילה הזה כלנו מסבין.

עבדים היינו לפרעה במצרים, נוציאנו יי אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו כלנו חכמים, כלנו נבונים, כלנו זקנים, כלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח.

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

אמר אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרכה בן זומא: שנאמר, למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ימי חייך - חזקת, כל ימי חייך - הלילות. וחכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה, כל ימי חייך - להביא לימות המשיח.

ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישׂראל, ברוך הוא. כנגד ארבעה בנים דברה תורה. אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול.

חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יי אלהינו אתכם? ואף אתה אומר לו פהלכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.
רשע מה הוא אומר? מה העבדה הזאת לכם? לכם - ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הפלל כפר בעקור. ואף אתה הקהה את שניו ואמר לו: בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לי - ולא לו. אילו היה שם, לא היה נגאל.
תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו: בחזק יד הוציאנו יי ממצרים, מבית עבדים.
ושאינו יודע לשאול - את פתח לו, שנאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים.

יכול מראש חדש, תלמוד לומר ביום ההוא, אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה - בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך.

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, נעכשיו קרבנו המקום לעבדתו, שנאמר: ויאמר יהושע אל כל העם, כה אמר יי אלהי ישׂראל: בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור,

ויעבדו אלהים אחרים. נאקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען, ואברהם את זרעו ואתו לו את יצחק, ואתו ליצחק את יעקב ואת עשיו. ואתו לעשו את הר שעיר לרשת אתו, ויעקב ובניו ירדו מצרים.

ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, שנאמר: ויאמר לאברהם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול.

והיא שעמדה לאבותינו ולנו? שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור נדור עומדים עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל, שנאמר: ארמי אבד אבי, ויחד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול, עצום ורב

ויחד מצרימה - אנוס על פי הדבור.

ויגר שם - מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם, שנאמר: ויאמרו אל פרעה, לגור בארץ באנו, כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך, כי כבד הרעב בארץ כנען. ועתה ישובו נא עבדיך בארץ גשן.

במתי מעט - כמה שנאמר: בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה, ועתה שמך יי אלהיך ככוכבי השמים לרב.

ויהי שם לגוי - מלמד שהיו ישראל מציינים שם.

גדול, עצום - כמו שנאמר: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אתם.

ורב - כמה שנאמר: רבבה כצמח השדה נתתיך, ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים, שדים נכנו וישעך צמח, ואת ערם ועריה. ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמך, ואמר לך בדמך חי, ואמר לך בדמך חי

וירעו אתנו המצרים ויענונו, ויתנו עלינו עבדה קשה.

וירעו אתנו המצרים - כמו שנאמר: הבה נתחכמה לו פן ירבה, והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו, ועלה מן הארץ.

ויענונו - כמה שנאמר: וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם. ויבן ערי מסכנות לפרעה. את פתם ואת רעמסס.

ויתנו עלינו עבדה קשה - כמו שנאמר: ויעבדו מצרים את בני ישראל בכרך.

ונצק אל יי אלהי אבותינו, וישמע יי את קולנו, וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו.

ונצק אל יי אלהי אבותינו - כמה שנאמר: ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה.

וישמע יי את קולנו - כמה שנאמר: וישמע אלהים את נאקתם, ויזכור אלהים את בריתו את אברהם, את יצחק ואת יעקב.

וירא את ענינו - זו פרישות דרך ארץ, כמה שנאמר: וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים.

ואת עמלנו - אלו הבנים. כמה שנאמר: כל הבן הילוד היארה תשליכהו וכל הבת תחיון.

ואת לחצנו - זו הדחק, כמה שנאמר: וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם.

ויוצאנו יי ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה, ובמרא גדל, ובאותות ובמפתים.

ויוצאנו יי ממצרים - לא על ידי מלאך, ולא על ידי שרף, ולא על ידי שליח, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, שנאמר: ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, והפיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה, ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים. אני יי.

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה - אני ולא מלאך

והפיתי כל בכור בארץ מצרים - אני ולא שרף

ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים - אני ולא השליח.

אני יי - אני הוא ולא אחר.

ביד חזקה - זו הדבר, כמה שנאמר: הנה יד יי הוזה במקנך אשר בשדה, בסוסים, בהמרים, בגמלים, בבקר ובצאן, דבר כבד מאד.

ובזרע נטויה - זו החרב, כמה שנאמר: וחרבו שלופה בידו, נטויה על ירושלים.

ובמרא גדל - זו גלוי שכינה, כמה ש'נאמר: או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באתות ובמופתים, ובמלחמה ובגד חזקה ובזרוע נטויה, ובמזראים גדלים, ככל אשר עשה לכם יי אלהיכם במצרים לעיניך.
ובאתות - זה המטה, כמה ש'נאמר: ואת המטה הזה תקח בגדך, אשר תעשה בו את האותות. **ובמופתים** - זה הדם, כמה ש'נאמר: ונתתי מופתים בשמים ובארץ.

דם ואש ותימרות עשן.

דבר אחר: בגד חזקה - שמים, ובזרוע נטויה - שמים, ובמרא גדל - שמים, ובאתות - שמים, ובמופתים - שמים. אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים, ואלו הן:

דם
 צפרדע
 כנים
 ערוב
 דבר
 שחין
 ברד
 ארבה
 חשך
 מכות בכורות

רבי יהודה היה נותן בהם סמנים:

דצ"ך עד"ש באח"ב.

רבי יוסי הגלילי אומר: מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות? במצרים מה הוא אומר? ויאמרו החרטמים אל פרעה: אצבע אלהים הוא, ועל הים מה הוא אומר? ויבא ויפגע את הים הגדלה אשר עשה יי במצרים, וייראו העם את יי, ויאמינו ביי ובמשה עבדו. כמה לקו באצבע? עשר מכות. אמור מעתה: במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.

רבי אליעזר אומר: מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות? ש'נאמר: ושלח בם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. עברה - אחת, וזעם - שמים, וצרה - שלש, משלחת מלאכי רעים - ארבע. אמור מעתה: במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות.

רבי עקיבא אומר: מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות? ש'נאמר: ושלח בם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. חרון אפו - אחת, עברה - שמים, וזעם - שלוש, וצרה - ארבע, משלחת מלאכי רעים - חמש. אמור מעתה: במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתים מכות.

כמה מעלות טובות למקום עלינו!

אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים,	דיינו.
אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם,	דיינו.
אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם,	דיינו.
אלו הרג את בכוריהם ולא נתן לנו את ממונם,	דיינו.
אלו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את הים,	דיינו.

אלו קרע לנו את היס ולא העבירנו בתוכו בחרבה, דיינו.
 אלו העבירנו בתוכו בחרבה ולא שקע צֶרְנו בתוכו דיינו.
 אלו שקע צֶרְנו בתוכו ולא ספק צֶרְנו במדבר ארבעים שנה דיינו.
 אלו ספק צֶרְנו במדבר ארבעים שנה ולא האכילנו את הפן דיינו.
 אלו האכילנו את הפן ולא נתן לנו את השבת, דיינו.
 אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבנו לפני הר סיני, דיינו.
 אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה, דיינו.
 אלו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל, דיינו.
 אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה, דיינו.

על אחת, כמה וכמה, טובה כפולה ומכפלת למקום עלינו: שהוציאנו ממצרים, ועשה בהם שפטים, ועשה באלהיהם, והרג את בכוריהם, ונתן לנו את ממונם, וקרע לנו את היס, והעבירנו בתוכו בחרבה, ושקע צֶרְנו בתוכו, וספק צֶרְנו במדבר ארבעים שנה, והאכילנו את הפן, ונתן לנו את השבת, וקרבנו לפני הר סיני, ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל, ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו.

רבו גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: **פסח, מצה, ומרור.**

פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש היה קים, על שום מה? על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, שנאמר: ונאמרתם זבח פסח הוא ליי, אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים, ואת בתינו הציל? ונקד העם וישתחוו.

מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, וגאלם, שנאמר: ויאפו את הבצק אשר הוציאו מצרים עגת מצות, כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא זכו להתמהמה, וגם צדה לא עשו להם.

מרור זה שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר: וימררו את חיהם בעבדה קשה, בחמר ובבלנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך.

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא, אלא אף אותנו גאל עמם, שנאמר: ואותנו הוציא משם, למען הביא אותנו, לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותנו.

לפיכך אנחנו חייבים להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו: הוציאנו מעבדות לחרות מגוון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפנינו שירה חדשה: הללויה.

הללויה הללו עבדי יי, הללו את שם יי. יהי שם יי מברך מעתה ועד עולם. ממזרח שמש עד מבוא מהלל שם יי. רם על כל גוים יי, על השמים כבודו. מי ביי אלהינו המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ? מקימי מעפר דל, מאשפת ירים אביון, להושיבי עם נדיבים, עם נדיבי עמו. מושיבי עקרת הבית, אם הבנים שמחה. הללויה.

בצאת ישראל ממצרים, בית יעקב מעם לעז, היתה יהודה לקדשו, ישראל ממשלותיו. הים ראה וינס, הירדן ישוב לאחור. החרים רקדו כאילים, גבעות - כבני צאן. מה לך הים כי תנוס, הירדן - תסב לאחור, החרים - תרקדו כאילים, גבעות - כבני צאן. מלפני אדון חולי ארץ, מלפני אלוהי יעקב. ההפכי הצור אגם מים, חלמיש - למעיני מים.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו ללילה הזה לאכל בו מצה ומרור. כן יי אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך. ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו. ברוך אתה יי גאל ישראל.

רחץ

מוציא, מצה

מרור

כורך

שלחן עורך

צפון

כרך

הלל

נרצה